

VERTĖJOS BARBOROS MEJERAITĖS KNYGŲ RINKINYS

GRAŽINA NARBUTAITĖ

Šiaulių „Aušros“ muziejus,

Vytauto g. 89, 5400 Šiauliai, Lietuva

1998 metų pabaigoje literatūrinė visuomenė paminėjo 100-ąsias vertėjos, prozininkės, kritikės, pedagogės Barboros Mejeraitės¹ (Mejerytė, 1898 12 15(3)–1982 01 03) gimimo metines. Lietuviškai prakalbinusi Č. Dikensą², D. Golsvortį³, V. Skotą⁴, padėjusi seseriai O. Saudargienei išversti A. Diuma „Tris muškietininkus“⁵, rankraštyje palikusi išverstą romaną „Rebeka“⁶, spaudos dėmesio nebuvo lepinama. Iš įdomesnių publikacijų minėtini S. Blėdos⁷, M. Danazo⁸, J. Ivoškaitės⁹, S. Juknio¹⁰, V. Rimkaus¹¹, A. Vaserio¹² straipsniai, visos likusios tėra žinutės. Naisių (Šiaulių r.) literatūros muziejuje saugoma archyvinė medžiaga – B. Mejeraitės atestatai, pažymėjimai, 1928 m. tarnybos lapo ir 1944–1945 m. Šiaulių II gimnazijos mokytojų tarybos posėdžių protokolų kopijos, Žalpelių namų knyga, pensijos byla, 1978 m. „Vagos“ leidyklos ir B. Mejeraitės autorinė sutartis, du kūrybos sąsiuviniai, 10 laiškų, 13 apie vertėją užrašytų atsiminimų, 43 nuotraukos – patikslina ne vieną jos gyvenimo faktą. Bibliotekų istorijai būtų įdomi vertėjos turėta asmeninė biblioteka, didžiulė ir daugiakalbė, apie kurią archyve ir publikacijose terasime užuominų. Tad šio straipsnio tikslas – supažindinti skaitytojus su išlikusiomis B. Mejeraitės knygomis, kurios leis numanyti apie visą pražuvusią biblioteką. Tačiau iš pradžių pateiksiu biogramą.

B. Mejeraitė gimė Vainagiuose (Kurtuvėnų par., Šiaulių aps.) grafo Pliaterio vyriausiojo miškų prižiūrėtojo ir grafo kambarinės šeimoje. 1915 m. įstojo į namų ruošos mokyklą Obeliuose (Zarasų aps.); netrukus ši mokykla buvo evakuota į Rusiją. 1918 m. kovo 30(17) d. aukso medaliu baigė „Žiburio“ draugijos mergaičių

¹ Jos tėvo pavardė – Mejeris. Po Antrojo pasaulinio karo Lietuvoje įsigaliojus tikrinių daiktavardžių rašybos taisyklėms, vertėja savo pavardės galūnę *-aitė* buvo priversta pakeisti į galūnę *-ytė*. B. Mejeraitės pareiškimas 1957 07 04 // Naisių literatūros muziejus (toliau – NLM). B. Mejeraitės fondas.

² *Dikensas Č.* Dombis ir sūnus. Vilnius, 1958. 2 t.

³ *Golsvortis D.* Forsaitų saga / vertė V. Churginaitė, B. Mejerytė, B. Untulis. Vilnius, 1950–1951. 2 t.

⁴ *Skotas V.* Aivenhas. Vilnius, 1954.

⁵ *Diuma A.* Trys muškietininkai. [Vilnius, 1950].

⁶ Galbūt tai yra anglų rašytojos Dagnės diu Morje kūrinys.

⁷ *Blėda S.* Mano vakarinė ir rytinė saulė // Varpai. 1990, p. 44–53.

⁸ *Danazas M.* „Forsaitų sagos“ vertėja // Moksleivis. 1986, Nr. 7, p. 18.

⁹ *Ivoškaitė J.* Mokytoja vertėja // Tarybinis mokytojas. 1987, saus. 9, p. 4.

¹⁰ *Juknys S.* Kur gelsvas klevas moja // Raudonoji vėliava. 1968, rugs. 28, p. 3.

¹¹ *Rimkus V.* Mokytoja ir vertėja // Komunistinis žodis. 1982, geg. 15.

¹² *Vaseris A.* Pas „Forsaitų sagos“ vertėją // Leninietis. 1972, vas. 19, priedas „Vaivorykštė“.

gimnazijos Tambove VII klasė¹³. 1922 m. B. Mejeraitė Kauno gimnazijoje eksternu išlaikė egzaminus brandos atestatui gauti¹⁴. 1927 m., pasimokiusi du semestrus VDU Filosofijos fakultete, studijas nutraukė, nes materialiai rėmė savo šešis besimokančius brolius ir seseris. 1922–1936 m. B. Mejeraitė mokytojavo Kražių (Raseinių aps.), 1936–1939 m. – Skuodo (Kretingos aps.), 1939–1945 m. – Šiaulių II (mergaičių) gimnazijose, 1945–1948 m. – Bazilijonų (Šiaulių r.) progimnazijoje. 1928 m. Lietuvos Respublikos Prezidentas ją apdovanojo Lietuvos nepriklausomybės 10 metų jubiliejiniu medaliu¹⁵. Karui pasibaigus, B. Mejeraitė persikėlė į tėvų namus Žalpelėlių kaime (Šiaulių r.). Užgeso savo namuose viena, apsupta tylos, kurią taip mėgo. Palaidota Kurtuvėnų (Šiaulių r.) kapinėse.

B. Mejeraitė, nebaigusi aukštojo mokslo, nesistažavusi jokiuose užsieniuose, erudicija lenkė ne vieną kolegą. Nepaprastai mėgo skaityti knygas, domėjosi grožine, ypač anglų, literatūra, daile, muzika, teatru. Pažinojo rašytojus Lazdynų Pelėdą, Maironį, V. Mykolaitį-Putiną, S. Nėrį, B. Sruogą, Šatrijos Raganą, Vaižgantą, tačiau šiomis pažintimis nemėgo girtis. Buvo gabi kalboms – mokėjo senovės graikų ir lotynų, anglų, italų, lenkų, prancūzų, rusų, vokiečių, o senatvėje dar studijavo čekų bei ispanų kalbas. Žalpelėliuose B. Mejeraitė turėjo asmeninę biblioteką, kaupimą ne vieną dešimtmetį. Galima daryti prielaidą, jog ši biblioteka buvo universalaus pobūdžio, nes tokių žinių reikėjo dirbant mokykloje, verčiant knygas. Juolab kad 1931 m. Švietimo ministerija B. Mejeraitę pripažino vidurinės mokyklos mokytojos vardą ir suteikė teisę dėstyti lietuvių, lotynų kalbas, istoriją, visuomenės ir gamtos mokslus, matematiką, fiziką, geografiją¹⁶. Kiek bibliotekoje buvo spaudinių, dabar sunku pasakyti, tačiau skaitant atsiminimus susidaro įspūdis, kad jų būta gausybė. Vertėja skryniuose ir lentynose laikė vienuolika kalbų parašytų knygų, tarp jų labai vertingų enciklopedijų, žodynų, periodikos leidinių „Literatūra ir menas“, „Naujoji Romuva“, „Vairas“, „Skerspjūvis“ (lenkų k.). Bene iškalbingiausias kaimyno S. Marcinkevičiaus pasakojimas: „Kai taisyčiau stogą, tai ant salkų užlipau ir išsigandau – pilna knygų... Išsigandau, kiek knygų... Jinai vis su knygomis užsiėmusi, labai mokyta buvo, o aš raides pažįstu, bet rašyti nemoku“¹⁷. Dalį leidinių įsigydavo pati, dalį gaudavo dovanų. Susiruošusieji pas vertėją į svečius žinojo jos pomėgį skaityti, tad dažniausiai nupirkdavo naują knygą. Draugė J. Laurinavičiūtė atvežė V. Mykolaičio-Putino dramą „Valdovo sūnus“, kurią 1923 m. B. Mejeraitė ir aktorė E. Vilčinskaitė su didžiausiu pasisekimu pastatė ant Vainagių piliakalnio¹⁸. Seserų šeimos jai atveždavo naujausių žurnalų, knygų, o buvusi mokinė M. Klastauskienė, ketletą mėnesių stažavusi Maskvoje, jai siūsdavo banderoles su M. Dombrovskos, J. I. Kraševskio, B. Pruso, H. Senkevičiaus rinktinėmis¹⁹. Šios vertėją nepaprastai nudžiū-

¹³ Atestatas Nr. 726 // NLM. B. Mejeraitės fondas.

¹⁴ Atestatas Nr. 59 // NLM. B. Mejeraitės fondas.

¹⁵ Lietuvos nepriklausomybės medaliai liudijimas Nr. 1874 // NLM. B. Mejeraitės fondas.

¹⁶ Pažymėjimas Nr. 2356 // NLM. M. Mejeraitės fondas.

¹⁷ S. Marcinkevičiaus atsiminimai // NLM. B. Mejeraitės fondas.

¹⁸ J. Laurinavičiūtės atsiminimai // NLM. B. Mejeraitės fondas.

¹⁹ M. Klastauskienės atsiminimai // NLM. B. Mejeraitės fondas.

gindavo, nes klasikinę literatūrą mėgo labiau nei nuotykių, kriminalinius romanus²⁰. Vartant išlikusias bibliotekos knygas peršasi mintis, jog B. Mejeraitė dėl tam tikrų priežasčių savo rinkinius atidavė išsilavinę žmonės arba jos namuose prieglobstį rado spaudiniai, po karų ir suiručių likę be šeimininkų. B. Mejeraitė, maloni ir įdomi pašnekovė, savo biblioteką laikė atvirą tiems, kas norėjo skaityti. Su jais ypač mėgo šnekučiuotis apie knygas, rankdarbius. Kartais užsakytu paštu leidiniu nudžiugindavo kurią nors draugę. Senoji mokytoja tikėjosi, jog asmeninė biblioteka bus naudinga Bazilijonų mokyklai. Tačiau taip neatsitiko. Muziejininko J. Tamulio teigimu, po jos mirties negyvenamas namas buvo apvogtas. Netrukus vogtos knygos buvo išparduotos Šiaulių antikvariate. Tad apie vertėjos biblioteką nežinotume iš atsiminimų nuotrupų, jei ne į Šiaulių „Aušros“ muziejų patekę jos likučiai – 39 spaudiniai italų, prancūzų, vokiečių kalbomis. Kurį laiką jie buvo saugomi muziejaus bibliotekoje, o 1997 m. buvo perduoti Istorijos skyriui ir tapo muziejaus eksponatais. Teminiu aspektu šiuos leidinius galima suklasifikuoti į keturis skyrius: gamtos mokslų, meno, literatūros mokslo ir grožinės literatūros, geografijos.

Gamtos mokslams atstovauja trys Vienos aukštosios technikos mokyklos profesorius Gustavo Jägero vadovėlio „Theoretische Physik“ dalys (T. 2–4). Jas G. J. Göscheno leidykla, įkurta 1785 m. Leipcige, pakartotinai išleido 1916–1917 m. fizikos bibliotekos serija. Vadovėliai iliustruoti brėžiniais, jų priešlapiuose išspausdinti leidyklos išleistų knygų sąrašai, kai kurie mokslo darbai pristatyti išsamiomis anotacijomis. Šios beveik 150 puslapių dalys minkštais viršeliais kainavo po 0,90–1 markę.

Dvi XIX a. pabaigos prancūzų H. Fjeren-Ževero (H. Fierens-Gevaert)²¹ ir E. Margeri (E. Marguery)²² knygos priklauso meno teorijos, meno filosofijos skirsniai. Jose nagrinėjamos kūrėjo, kūrybos ir jos kritikos, meno evoliucijos, estetinio skonio ir jausmų kaitos, meno mokyklų problemos, spėjama vaizduojamojo meno ateitis. Šias 180 puslapių esė išleido Paryžiaus leidėjas F. Alkanas (Felix Alcan).

Tarp išlikusių B. Mejeraitės spaudinių yra septynios literatūros mokslo studijos prancūzų kalba. Ž. Pelisjė (Georges Pellissier)²³ savo „klasikiniame darbe“²⁴, aptardamas tris Prancūzijoje susiformavusias literatūros kryptis – klasicizmą, realizmą, romantizmą, – nušviečia visą XIX a. literatūros procesą. Poezijos žanrui skirti trys leidiniai. Ž. Dalua (Joseph Dallois)²⁵ savo etuduose moraliniu aspektu nagrinėja žymiausias anglų romantiko lordo D. N. G. Bairono poemas. Juose išspausdinti teksto paaiškinimai. Vikontienės A. de Janze (Alix de Janzé)²⁶ parašyta prancūzų poeto A. de Miusė biografija iliustruota dviem damų profiliais. Juodu

²⁰ V. Vaitekūno atsiminimai // NLM. B. Mejeraitės fondas.

²¹ Fierens-Gevaert H. Essai sur l'art contemporain. Paris, 1897.

²² Marguery E. L'oeuvre d'art et l'évolution. Paris, 1899.

²³ Pellissier G. Le mouvement littéraire au XIXe siècle. Paris, 1889.

²⁴ Dubas V. Prancūzų literatūros istorija. Kaunas, 1930. T. 2, p. 276.

²⁵ Dallois J. Études morales et littéraires a propos de lord Byron. Paris, 1890.

²⁶ Janzé A. de. Étude et récits sur Alfred de Musset. Paris, 1891.

tušu juos nupiešė pats poetas. Prancūzų romantinės lyrikos pradininko, Prancūzų akademijos nario A. de Lemarteno (Alphonse de Lamartine)²⁷ trilogija skirta didiesiems italų poetams, dariusiems įtaką Vakarų Europos literatūrai, – Dantei, Petrarkai, T. Tasui. Trilogija kainavo 6 frankus. Rašytojo O. Filono (Augustin FILON)²⁸ darbas supažindina su XIX a. antrosios pusės prancūzų dramaturgijos raida. Grožinės prozos problemos nagrinėjamos dviejuose leidiniuose. Tai E. Žilbero (Eugène Gilbert)²⁹ studija apie XIX a. prancūzų romaną, išspausdinta su naudotos literatūros sąrašu bei pavardžių rodykle, ir literatūros daktaro J. Merlano (Joachim Merlant)³⁰ darbas, skirtas 1760–1857 m. prancūzų autobiografiniam romanui. O. Filono, A. de Janze, A. de Lamarteno knygų priešantraštiniuose puslapiuose pristatomi kiti šių autorių publikuoti darbai. Minėtos 300–400 puslapių studijos buvo išleistos Paryžiuje.

Prancūzų grožinės literatūros lentynoje rikiuojasi 19 tomų, kurių autoriai, išskyrus kelis, lietuvių skaitytojams beveik negirdėti. Tuo tarpu ne vienas jų veikė savo šalies literatūrinį procesą. Pirmiausia minėtini Prancūzijos instituto Prancūzų akademijos „nemirtingieji“: A. Bordo (Henry Bordeaux)³¹, M. diu Kamas (Maxime du Camp)³², V. Šerbuljė (Viktor Cherbuliez)³³, A. Morua (André Maurois)³⁴, M. Prevost (Marcel Prévost)³⁵, E. Rostanas (Edmond Rostand)³⁶. Čia rasime keletą literatūrinių krypčių atstovų kūrybos. Tai impresionizmo stiliaus pradininko E. de Gonkūro (Edmond de Goncourt)³⁷ romanas, natūralizmo srovės rašytojo S. Ž. de Bueljė (Saint-Georges de Bouhéliér)³⁸ esė bei Parnaso mokyklos poeto F. Kopė (François Coppée)³⁹ apsakymai. B. Mejeraitė turėjo garsiausią dailininko, orientalistą, menotyrininką, rašytoją E. Fromenteno (Eugène Fromentin)⁴⁰ pusiau autobiografinį romaną ir ne vieno leidimo sulaukusių Ž. Kaso (Jule Case)⁴¹, A. Kistemekerio (Henry Kistemaekers)⁴², L. Miulfeldo (Lucien Muhlfeld)⁴³ romanų. Šie 200–600 puslapių kūriniai išleisti Paryžiuje. Dažname jų pridėti publikuotų

²⁷ *Lamartine A. de. Trois poètes italiens. Paris, 1893.*

²⁸ *Filon A. De Dumas a Rostand. Paris, 1898.*

²⁹ *Gilbert E. Le roman en France pendant le XIXe siècle. 2 éd. Paris, 1896.*

³⁰ *Merlant J. Le roman personnel de Rousseau a Fromentin. Paris, 1905.*

³¹ *Bordeaux H. La croisée des chemins. Paris, [po 1909].*

³² *Camp M. du. Le crépuscule. Paris, 1893.*

³³ *Cherbuliez V. Le comte Kostia. Paris, [b.m.]; Le roman d'une honnête femme. Paris, 1935.*

³⁴ *Maurois A. Les discours du docteur O'Grady. Paris, 1929.*

³⁵ *Prévost M. Lettres de femmes. Paris, 1892; Nouvelles lettres de femmes. Paris, 1894.*

³⁶ *Rostand E. Cyrano de Bergerac. Paris, 1897.*

³⁷ *Goncourt E. de. La Faustin. Paris, 1882.*

³⁸ *Bouhéliér S.-G. de. Des passions de l'amour. Paris, 1904.*

³⁹ *Coppée F. Contes rapides. Paris, 1889.*

⁴⁰ *Fromentin E. Dominique. Paris, 1863.*

⁴¹ *Case J. Promesses. 3 éd. Paris, 1892.*

⁴² *Kistemaekers H. L'illégitime. 6 éd. Paris, [b.m.].*

⁴³ *Muhlfeld L. La carrière d'André Tourette. 14 éd. Paris, 1900.*

autorių darbų sąrašai, o V. Šerbuljė romaną „Grafas Kostia“ išspausdintas su M. Vil-moto (M. Wilmotte)⁴⁴ straipsniu apie šio autoriaus kūrybą.

Italų literatūrą originalo kalba reprezentuoja vienintelis L. Benonio romanai „Daktaras Antonio“, kurio pataisytas leidimas pasirodė Milane 1903 m. Jame išspausdinta B. Akvaronės (B. Aquarone) pratarinė, parašyta 1856 m. pirmajam ro-mano leidimui.

Septynios kelionių aprašymų knygos prancūzų kalba skaitytojus supažindina su keliomis pasaulio šalimis, jų miestais, žmonėmis, gyvenimu. Dauguma jų skir-tos Apeninų pusiasaliui. Tai poetiškas jaunosios A. Brunamonti kelionių dienoraštis „Italijoje“⁴⁵, puoštas grakščiomis augalinių motyvų užsklandomis. Iš A. Mo-relio (André Maurel)⁴⁶ rašytų serijų apie šią šalį rasime du kelionių vadovus. Jo daugiatomis „Mažieji Italijos miestai“ sulaukė kelių leidimų, vienas tomas kainavo 3,5 franko. Beje, pirmasis tomas buvo premijuotas Prancūzų akademijos. Beveik visų šių 200–400 puslapių knygų leidimo vieta – Paryžius. Jų priešantraštiniuose puslapiuose išspausdinti publikuoti bei rengiamų spaudai autorių darbų sąrašai.

Išlikę B. Mejeraitės bibliotekos tomai, išleisti 16-oje leidyklų 1863–1935 m., daugiau reprezentuoja Prancūzijos kultūrą, taigi ir knygų leidybos, poligrafijos lygį. Trylika jų turėjo savo firmų ženklus – signetus, kuriais tuo metu ženkli-no produkciją. Tai ne tik vainiku įrėmintos ar parimusiais angelėliais papuoštos mo-nogramos, bet ir nedideli siužetiniai piešinėliai su lotyniškais sentencijomis: „Fac et spera“ („Dirbk ir turėk viltį“, leidėjas A. Lemerai), „Labor omnia vincit improbus“ („Atkaklus darbas nugalį viską“, Vergilijus, Plono knygyne). Štai vieno iš svarbiausių XIX a. leidybos centrų – L. Ašeto (Louis Hachette) knygyno signetu pažymėtos aštuonios vertėjai priklausiusios knygos, išgarsėjusio parnasiačių kūrybos leidėjo A. Lemero (Alphonse Lemmère) signetu – keturios, išspausdintos su vie-nodomis atsklandomis ir užsklandomis. Kai kurių iš jų tam tikra tiražo dalis buvo išspausdinta olandiškame, kinietiška popieriuje, vatmane. P. Olendorfo (Paul Ollendorff) signetu pažymėti keturi tomai, kai kurių mažą tiražą dalis, 5–10 ar 25–30 egzempliorių, buvo sunumeruota ir išspausdinta japoniškame, olandiškame popieriuje. Trys veikalai pasirodė Nelsono (Nelson) leidyklos leista „Nelsono ko-lekcijos“ serija. Ši įmonė leido geriausius visų literatūros žanrų kūrinius, per mė-nesį parengdavo po du tomus ir juos išspausdindavo Didžiojoje Britanijoje. Nelso-no produkcija – tai 250–575 puslapių patogaus nedidelio formato knyga, išspaus-dinta prabangiai (*luxe*) popieriuje, dažniausiai su viena spalvota įklija, vienodai apipavidalintais viršeliais, priešlapiais. Beveik kiekviename spaudinyje reklamuoja-mi „Nelsono kolekcijos“ privalumai, pridedami netrumpi šios leidyklos išleistų kny-gų sąrašai, nurodomos rašytojų raštų serijos (pvz., „Viktoro Hugo romanai“, „Vik-toro Hugo teatras“). Tokios knygos, pasak leidėjų, „vertos jūsų bibliotekos“. Ž. Šer-

⁴⁴ M. Vilmoas – Karališkosios Belgijos akademijos narys, prancūzų viduramžių romano tyrinė-tojas, žr.: Dubas V. Prancūzų literatūros istorija. Kaunas, 1930. T. 2, p. 273.

⁴⁵ *Buon Ch. En Italie*. Moulins, 1910.

⁴⁶ *Maurel A. Paysages d'Italie*. 2 éd. Paris, 1914. T. 2; *Petites villes d'Italie*. Paris, 1908–1911. T. 2–4.

pantjė (Gervais Charpentier), įvedusio vadinamąjį Šerpantjė formatą, kompanijos signetu pažymėtos trys vertėjos knygos. Iš jų S. Ž. de Bueljė esė šeši tiražo egzemplioriai buvo sunumeruoti ir išspausdinti olandiškame popieriuje. A. Kolenno (Armand Colin) signetu pažymėtos viena P. Didjė (P. Didier) ir viena E. Flamariono (Ernest Flammarion) knygos. Pastarasis, 1876 m. Paryžiuje atidaręs savo knygyną, išgarsėjo leista serija „Populiarioji astronomija“. Vartant B. Mejeraitėi priklausiusių spaudinių antraštinius puslapius, galima aptikti garsių spaustuvininkų ir leidėjų pavardžių. Štai Plono (Plon) knygyno, įkurto Paryžiuje 1798 m., signetu pažymėtos dvi knygos, o Fermen-Dido (Firmin-Didot), besivertusios šiuo amatu nuo 1713 m., – vienas spaudinys. B. Mejeraitės turėtas A. Morua romano, išleisto B. Grasė (Bernard Grasset), egzempliorius buvo pažymėtas 100-uoju numeriu ir kainavo 35 frankus.

Beveik visos B. Mejeraitės knygos turi proveniencijas. Trys priklausė pačiai vertėjai. Knygų antraštiniai lapai ir septyniolikti puslapiai antspauduoti violetiniu 4,5 x 2,5 cm dydžio ovaliu antspaudu. Rėmelio viduje yra užrašas: „BARBOROS MEJERYTĖS“. 29 knygos priklausė I. Dymšai, 1893–1917 m. gyvenusiam Rygoje. Savo nuosavybę jis paprastai žymėjo rausvu antspaudu „Ex libris I. Dymsza“ ir violetiniu arba juodu rašalu rašytu autografu „I. Dymsza“, „Dymsza“, pieštuku – „Dymša“. Keturiolikos leidinių tekstų pabaigoje pieštuku dar pažymėjo tikslią datą, kada, matyt, vieną ar kitą knygą perskaitė, pavyzdžiui: „5/XII 1905 Riga“. Be to, šitaip ženklintų knygų antraštiniuose puslapiuose yra išpausti juosvi apskriti 1,8 cm skersmens herbo antspaudai: centre – skydas, vainikuojamas karūnos ir plunksnų, jo viduje – trys žvaigždės, iš skydo viršutinių kampų krinta stilizuoti lapai. Jei šis herbas I. Dymšos, tuomet jis – aukštuomenės žmogus. Italo L. Benonio romano antraštiniame puslapyje puikuoja violetinis 4,6 x 2,8 cm dydžio ovalus antspaudas „COLLEGIO METHODISTA LIBRERIA ROMA“, o viršelio trečioje pusėje juodu pieštuku seno žmogaus ranka parašytos aštuonios eilutės italų kalba ir juodu tušu kažkieno mėginta išspręsti algebros lygtį. A. Morua romano priešlapyje, priešantraštiniame, antraštiniame puslapiuose išpausti juosvi, žalsvi antspaudai „Prof. P. Jankausko biblioteka“, o priešlapyje išpaustas dar šios knygos šifras bei juodu rašalu nurodyta tiksli jos vieta: „Šk. VI 4–103/1 Otd. Litov. Inv. №59–M.6.1. Kn. №105“. Keturiuose vertėjos knygose yra dar dviejų rūšių antspaudai, išpausti paskutiniame priešlapyje. Tai 2,2 x 1,1 cm dydžio violetinis antspaudas „LV-06“ ir 1,3 x 0,8 cm dydžio tamsiai mėlynas „P.U.“ F. Kopė apsakymai buvo „Dr. N. Serafinienės“ nuosavybė, o V. Šerbuljė romanas „Grafas Kostia“ ne tik „prinadležit Grigoriju Petrovičiu Jurgensonu“, bet jame įklijuota 3 x 0,8 cm dydžio lipdė nurodo dar vieną savininką: „LIBRERIA LOESCHER e C° (W. REGENBERG) ROMA 307 CORSO UMB. I°“. Panašu, jog R. Mezerua (René Maizeroy)⁴⁷ romano priešlapyje esantis šešių eilučių prancūziškas tekstas su autografu, rašytas smulkiu braižu violetiniu rašalu, yra paties autoriaus, o ne perskaičiusio asmens išpūdziai. Kad ir kam priklausė minėti tomai,

⁴⁷ Maizeroy R. Ville d'Amour. Paris, 1894.

B. Mejeraitė buvo paskutinė savininkė, juos skaičiusi ir vertinusi. Mat dažnos knygos teksto kurie ne kurie žodžiai yra neryškiai juodu pieštuku jos pabraukti ar parašėse išversti į lietuvių kalbą. Ir tai yra vienintelės tekstų marginalijos. Na o patys spaudiniai, sprendžiant iš jų būklės, yra matę ir šilto, ir šalto tiesiogine šių žodžių prasme. Visų jų lapai – gelstelėję, kai kurie, ypač priešlapiai, priešantraštiniai, antraštiniai puslapiai, labai dėmėti. Prasčiausiai atrodo kartono viršeliai: nusidėvėję, nutrinti, nusėti baltų, rusvų dėmių, iškaštomis briaunomis, nuplėštomis nugarėlėmis.

Aptartoji privati universalaus pobūdžio daugiakalbė biblioteka, ne vieną dešimtmetį egzistavusi provincijoje, tenkino pačios vertėjos, jos giminaičių, artimesnių draugų ir kaimynų, mokinių poreikius. Ji pražuvo mirus savininkei, o likučiai, 39 tomai, saugomi Šiaulių „Aušros“ muziejuje. Pateikta leidinių teminė analizė, leidėjų ir proveniencijų apžvalga rodo ne tik plačius B. Mejeraitės interesus, bet ir ankstesniųjų savininkų išsilavinimo lygį, visuomeninę padėtį, finansinį pajėgumą. Ši asmeninė biblioteka, primindama, jog pasaulio pažinimo troškimas nuo gyvenamosios vietos visai nepriklauso, savo kultūrine verte nenusileidžia plačiau žinomoms knygų mėgėjų bibliotekoms. Ir tokių dingusių, pamirštų knygų rinkinių paieška, tyrimas svarbūs ne tik kraštotyrai, bet ir šalies bibliotekų istorijai.

Įteikta 1998 m. liepos mėn.

BOOK COLLECTION OF THE TRANSLATOR BARBORA MEJERAITĖ

GRAŽINA NARBUTAITĖ

Summary

Barbora Mejeraitė (1898–1982), translator and pedagogue, in 1922–1948 worked as a teacher in the provinces, taught languages, social, natural and exact sciences. She had collected a large, multilingual, universal library, used by her relatives, friends, pupils. After the owner's death, the library was lost, only 39 volumes in Italian, French and German reached the museum "Aušra" in Šiauliai. The article includes their topical analysis, interesting creations or volumes, having been published repeatedly, of famous, titled authors. The books were published by 16 publishing houses in 1863–1935. Some more important French publishing houses, the production of which was owned by the translator are mentioned also. Almost all the preserved books of B. Mejeraitė have got some mark or inscription of their ownership. These seals and autographs belong not only to the translator herself, but also to the former owners, people of means, Italian libraries. This collection of the books gives us some view of the full personal translator's library and lets us to understand its cultural value.